

kronika

BARBARA PEREPECZKO¹

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI „EDUKACJA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU”

Koncepcja zrównoważonego rozwoju, jako alternatywa obecnego paradygmatu rozwoju, nie jest nowa. Jej szeroki zakres, złożoność, dorobek badawczy, przykłady implementacji oraz osoby zajmujące się szeroko pojętym rozwojem zrównoważonym w Polsce można było poznać na VII Międzynarodowej Konferencji „Edukacja dla zrównoważonego rozwoju”, która odbyła się w dniach 18–21 października 2009 roku w Szklarskiej Porębie. Historia tych spotkań sięga 1998 roku, kiedy to w Zakopanem odbyła się pierwsza z nich, zatytułowana „Edukacja dla ekorozwoju”. Konferencja piąta i szósta odbyły się już w Szklarskiej Porębie pod hasłem „Edukacja dla zrównoważonego rozwoju”. O dorobku tej dziedziny i zespołu świadczą cele, zakres tematyczny, program i uczestnicy konferencji. Uczestnicy są w przewadze stali – głównie pracownicy wyższych uczelni i organizacji pozarządowych. Trzonem i organizatorami byli głównie: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, w tym Katedra Zarządzania Jakością i Środowiskiem, obchodzący 40-lecie Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze oraz Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku. Większość organizatorów i wielu uczestników konferencji łączy przynależność do Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, stąd zapewne przewaga wśród uczestników ekonomistów i techników przy znikomym udziale rolników i pedagogów. Wśród ponad setki uczestników przeważali mieszkańcy Polski Południowej – przede wszystkim Wrocławia i Krakowa. Organizatorzy uzyskali pomoc wielu sponsorów oraz zapewnili konferencji patronat ministra środowiska, Polskiego Komitetu do spraw UNESCO oraz rektora Uniwersytetu Wrocławskiego.

Robocze cele konferencji i jej zakres tematyczny zostały sformułowane w programie, a znalazły urzeczywistnienie w kształcie organizacyjnym obrad.

¹ Autorka jest pracownikiem naukowym Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (e-mail: pereb39@gmail.com).

Zgodnie z deklaracją o zrównoważonym rozwoju jako ładzie zintegrowanym, opartym na swoistych podstawach aksjologicznych (z ważną rolą kultury jako łącznika systemów wartości, zwłaszcza w edukacji), program i obrady były skupione na trzech osiach i wyznaczonych zgodnie z nimi sekcjach. Były to: *Edukacja w kształtowaniu ładu społecznego*, *Edukacja w kształtowaniu ładu ekonomicznego oraz Edukacja w kształtowaniu ładu środowiskowego i przestrzennego*. Obrady w równolegle odbywających się sekcjach poprzedziło spotkanie plenarne, które rozpoczął – po wystąpieniu patronów – referat wprowadzający głównego organizatora, prof. Tadeusza Borysa – *Podstawowe wyzwania edukacji dla zrównoważonego rozwoju*. Autor podkreślił, że nowy paradygmat rozwoju wymaga „rozszyfrowania” i dostosowania doń edukacji. Zrównoważenie trzech wymienionych ładów będzie gwarantować jakość życia. Droga rozwoju wiedzie od społeczeństwa technokratycznego, poprzez moralizatorstwo w jego krytyce (przy braku praktycznych rozwiązań alternatywnego rozwoju) i dysonans aksjologiczny, aż do pełnego człowieczeństwa poprzez edukację. Dekada edukacji dla zrównoważonego rozwoju i europejska strategia dla zrównoważonego rozwoju na lata 2005–2014 wymagają oceny zaawansowania realizacji ich celów i zadań w naszym kraju.

Drugi referat wprowadzający – *Zrównoważony rozwój – szanse i zagrożenia*, wygłosił dr Andrzej Kassenberg z Instytutu na Rzecz Ekorozwoju. Przedstawił w nim bilans dokonań i niedostatków w ostatnich latach. Skrytykował myślenie zawężone do poszczególnych resortów i nacisk na budowanie infrastruktury materialnej, która jest tylko środkiem. W dziedzinie ochrony środowiska są pewne osiągnięcia, na przykład prawne, wzmocnienie roli samorządów, żywotność ruchów ekologicznych, ograniczenie zanieczyszczeń, ale są ciągle kłopoty z odpadami, zagrożenie bioróżnorodności, „rozlewanie się” miast, degradacja kolejnictwa, masowa motoryzacja, emisja gazów cieplarnianych.

Następnie odbyły się cztery panele plenarne. Pierwszy – *Dekada edukacji dla zrównoważonego rozwoju*, prowadziła dr Anna Kalinowska z Uniwersytetu Warszawskiego. Uczestniczyli w nim przedstawiciele Ministerstwa Środowiska, Polskiego Komitetu UNESCO, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz dwu placówek naukowych: Instytutu Badań Interdyscyplinarnych FEST w Heidelbergu i Uniwersytety Warszawskiego. Zauważona i symptomatyczna była nieobecność przedstawiciela Ministerstwa Edukacji Narodowej! Dr Anna Kalinowska przypomniała cele *Dekady*, którymi są: praca na rzecz zmiany świadomości społecznej, tworzenie przedsięwzięć partnerskich, promowanie wizji zrównoważonego rozwoju w mediach, podnoszenie jakości edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju. Podkreśliła też potrzebę kreatywności w edukacji na szczeblu lokalnym oraz partnerstwa i współpracy instytucji i organizacji zajmujących się tą tematyką, a także konieczność dzielenia się informacjami. W Niemczech powołano Komitet Narodowy ds. Dekady, w Polsce przyjęto oddolną strategię, bazującą na aktywności instytucji i organizacji edukujących na rzecz zrównoważonego rozwoju. Następnie uczestnicy panelu przedstawili udział organizacyjny i finansowy re-

prezentowanych przez nich instytucji w edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju. Dr Anna Kalinowska, podsumowując, stwierdziła, że trzeba więcej myślenia niż pieniędzy, by zmieniać świadomość ludzi.

Panel drugi, nazwany politycznym – *Edukacja dla zrównoważonej polityki – władza czy służba publiczna*, skupił byłych i obecnych polityków, działających na szczeblu krajowym i lokalnym. Dzielono się poglądami i doświadczeniami, m.in. na temat rozmijania się polityki lokalnej i centralnej, potrzeby edukowania polityków, fałszywego obrazu stwarzanego przez media.

Panel trzeci – *Podstawy aksjologiczne edukacji dla rozwoju zrównoważonego*, który prowadził prof. Andrzej Papuziński z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, skupił przede wszystkim filozofów i ekonomistów. Paneliści podkreślali niezbędność – wobec nowej sytuacji – nowego myślenia i wartościowania. Brak takich zasadniczych zmian w mentalności będzie zagrażał w przyszłości katastrofą ekologiczną. Wskazywano na podstawową rolę wartości w wytyczaniu kierunku dążeń, ich pomocy w odróżnianiu środków od celów, w ocenianiu programów i uzyskiwanych efektów, a także dla łagodzenia konfliktów. Wartości wyeksplikowane, akcentowane, a przede wszystkim zinternalizowane sprzyjają obronie w sytuacji zagrożenia, dostarczając argumentów i uzasadnień. Oprócz przykładów praktycznej przydatności aksjologicznego podejścia do zrównoważonego rozwoju (z zasadą spajania wymiarów aksjologicznych z umiejętnościami) padały pytania zasadnicze: Czy rozwój zrównoważony jest realny, czy utopią? Czy prawo naturalne jest szansą, czy przeszkodą w urzeczywistnianiu tej koncepcji?

Panel czwarty – *Zrównoważony rozwój a społeczna odpowiedzialność mass-mediów*, skupił dziennikarzy regionalnych i zajmujących się tematyką ekologiczną. Wskazywano znaczenie lokalnych nadawców radiowych i telewizyjnych, podkreślano odpowiedzialność mediów wobec społeczeństwa oraz w kształtowaniu pozytywnych relacji z interesariuszami.

W drugim dniu konferencji odbywały się trzy równoległe sesje problemowe, których tematykę wyznaczały trzy łady: społeczny, ekonomiczny oraz środowiskowy i przestrzenny. W każdej sesji referat wprowadzający i krótkie wystąpienia kilku osób prezentujących przemyślenia, doświadczenia bądź wyniki badań oraz bardzo ograniczona w czasie dyskusja umożliwiały drażnienie tematyki. Każdej sesji towarzyszyły postery. Taka organizacja umożliwia wystąpienia wielu referentom, ale uniemożliwia relację z obrad toczących się równoległe. Wybór (teoretycznie możliwy) referatów z różnych sekcji wymagał sprawności nie tylko umysłowej (zdolności do szybkiego koncentrowania uwagi na wybranych i zmieniających się przedmiotach obrad), ale i fizycznej (przy ciągłej zmianie miejsca i sali obrad), a mimo tego pozostawiał poczucie straty, wynikającej z takiego czy innego wyboru.

Bardzo szeroki zakres tematów, jakie pojawiły się w sekcjach, może zilustrować przytoczenie haseł programowych, pod którymi wygłaszane były poszczególne wystąpienia. Brzmiały one: *Aspekty aksjologiczne, kulturowe, prawne i budowa społeczeństwa obywatelskiego, Ekonomia zrównoważonego rozwoju – problemy badawcze i zakres dydaktyki, Zrównoważony rozwój tury-*

styki, Edukacja ekologiczna – jej cele, ciągłość i finansowanie, zrównoważony rozwój w edukacji przestrzennej i architektonicznej, Polskie programy edukacji ekologicznej.

W trzecim dniu konferencji uczestnicy skupili się na sesji plenarnej – *Dobre praktyki w edukacji dla zrównoważonego rozwoju*. Przedstawiono na niej bardzo ciekawe i nowe dla słuchaczy doświadczenia Fundacji Sendzimira (istniejącej 11 lat), które są przykładem na urzeczywistnianie koncepcji wielostronnego nauczania. Większość prezentacji dotyczyła jednak szkolnictwa wyższego (głównie programów nauczania), czyli własnych doświadczeń w kształceniu kadry.

Podsumowania organizacyjnego, bo przy dużej obfитоści i rozproszeniu tematyki inne nie było możliwe, dokonał główny organizator prof. Tadeusz Borys. Zapowiedział opublikowanie tekstów referatów do końca pierwszego kwartału 2010 roku i to w kilku tomach, co dopiero wtedy umożliwi zapoznanie się z całością wystąpień. Dobre warunki, jakie zapewнили organizatorzy, oraz ich troska o dodatkowe, poza obradami, wrażenia uczestników (zwiedzenie Karkonoskiego Centrum Edukacji Ekologicznej w Szklarskiej Porębie, udział w przedstawieniu „Naszego Teatru” w Michałowicach) pozostawiły dobre wrażenia i ochotę do przeczytania zapowiedzianej pozycji, zawierającej wszystkie teksty referatów wygłoszonych w trakcie konferencji.